

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КАФЕДРА ФУНДАМЕНТАЛЬНИХ ТА ЮРИДИЧНИХ
ДИСЦИПЛІН ФАКУЛЬТЕТУ № 6**

РОБОЧА ПРОГРАМА

**з навчальної дисципліни «Методологія наукових
досліджень у сфері правоохоронної діяльності»
обов'язкових компонент освітньої програми
другого (магістерського) рівня вищої освіти**

081 Право (правозастосування)

**Харків
2023**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 25.09.2023 №8

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол від 25.08.2023 № 5

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з юридичних дисциплін
Протокол від 22.09.2023 №8

Розглянуто на засіданні кафедри фундаментальних та юридичних дисциплін
(протокол від 18.08.2023 №8).

Розробники:

1. Професор кафедри фундаментальних та юридичних наук факультету № 6 ХНУВС, кандидат юридичних наук, доцент Погрібний І.М.
2. Завідувач кафедри фундаментальних та юридичних наук факультету № 6 ХНУВС, кандидат юридичних наук, доцент Холод Ю.А.
3. Доцент кафедри фундаментальних та юридичних наук факультету № 6 ХНУВС, кандидат юридичних наук, доцент Гиляка О.С.

Рецензенти:

1. Професор кафедри міжнародного права Харківського національного університету ім. В. М. Каразіна, доктор юридичних наук, професор Гавриленко О. А
2. Завідувач кафедри теорії та історії держави і права факультету № 1 ХНУВС, кандидат історичних наук, доцент Логвиненко І. А.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Шифри та назви галузі знань, код та назва спеціальності, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – <u>2</u> Загальна кількість годин – 60 Кількість тем – <u>5</u>	08 Право (шифр галузі) (назва галузі знань) 081 Право (код спеціальності) (назва спеціальності) другий (магістерський) рівень вищої освіти	Навчальний курс 1 Семестр 1 Види контролю: залік
Розподіл навчальної дисципліни за видами занять:		
Денна форма навчання:	Заочна форма навчання:	
Лекції – 10 годин; Семінарські заняття – 10 годин; Самостійна робота – 40 годин;	Лекції – 4 години; Семінарські заняття – 4 години; Самостійна робота – 52 години;	

Мета та завдання вивчення дисципліни „Методологія наукових досліджень у сфері правоохоронної діяльності”

Мета навчальна дисципліна „Методологія наукових досліджень у сфері правоохоронної діяльності” має на меті ознайомлення слухачів магістратури з закономірностями розвитку виникнення, розвитку та функціонування права у контексті того чи іншого методологічного підходу.

Основними завданнями вивчення дисципліни „Методологія наукових досліджень у сфері правоохоронної діяльності” є:

- 1) засвоєння методів та методологічних підходів до вивчення державно-правових явищ;
- 2) формування самостійного мислення, навичок аналізу державно-

правових явищ;

- 3) формування понятійного апарату, що використовується у різних доктринах права, та вміння їм користуватися;
- 4) поглиблення знань прикладного характеру;
- 5) розвиток загально - правової культури слухача магістратури, подолання прагматичної, вузькоспеціальної підготовки майбутнього юриста-фахівця у відповідності до концепції гуманітарної освіти в Україні.

Міждисциплінарні зв'язки "Теорія держави і права", "Філософія права", "Політологія", "Соціологія", "Конституційне право" тощо. Методологія наукових досліджень у сфері правоохоронної діяльності закладає фундамент загальної юридичної культури, юридичного мислення, формує наукову базу юридичного світогляду.

Згідно з вимогами освітньої програми студенти повинні:

знати:

- 1) еволюцію і тенденції розвитку доктрин права та відповідних методологічних підходів до розуміння державно - правових явищ;
- 2) систему підходів, методів і способів наукових досліджень державно-правових явищ;
- 3) теоретичні засади використання підходів, методів і способів наукових досліджень державно-правових явищ;
- 4) прикладні засади застосування підходів, методів і способів наукових досліджень державно-правових явищ;
- 5) зв'язок методології соціального пізнання зі світоглядом, переконаннями та установками дослідника.

вміти:

- 1) розкривати дійсну сутність державно-правових явищ, розуміти їх соціальне призначення;
- 2) на підставі засвоєння основних юридичних понять і категорій у контексті того чи іншого методологічного підходу викладати власне розуміння державно-правових явищ;
- 3) формулювати складні юридичні поняття і категорії з подальшим їх використанням при поглибленому вивченні галузевих дисциплін, проведенні відповідних наукових досліджень;
- 4) безпомилково застосовувати правові приписи при виконанні своїх службових повноважень;
- 5) на основі глибокого засвоєння основних принципів права і законності, додержуватись її вимог при забезпеченні правопорядку у суспільстві.
- 6) виконувати службові завдання і правовиховні функції з метою подолання правового нігілізму у громадян;
- 7) беручи участь у процесі поширення правових знань серед населення формувати у громадян повагу до права і закону;
- 8) здійснюючи правову допомогу громадянам, формувати у них повагу до органів внутрішніх справ.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Методологія правознавства

Поняття юридичної науки та її структура. Функції юридичної науки. Зміст та структура юридичної науки. Юриспруденція як система юридичних наук. Об'єкт та предмет юриспруденції. Поняття методології як загальнонаукового феномена. Методологія юриспруденції. Загальнонаукова методологія і методологія права. Поняття та зміст світогляду, типу юридичного наукового мислення, юридичної наукової парадигми. Методологічні підходи юриспруденції. Методи юриспруденції: види та зміст.

Тема 2. Методологічні функції філософії права

Відбиття та право. Історичне та логічне в праві. Конкретне та абстрактне в праві. Явище та сутність у праві. Зміст та форма в праві. Структура й елементи в праві. Окреме і загальне в праві. Ціле і частина в праві. Системність, систематизація і право. Дійсність, можливість і право. Мета та засіб у праві.

Тема 3. Методологія правотворчості, систематизації джерел права

Законодавча техніка. Правила законодавчої стилістики. Правила законодавчої логіки. Юридична термінологія. Види юридичних термінів. Правові презумпції. Правові фікції. Юридичні конструкції. Способи (прийоми) викладення норм права. Способи систематизації законодавства.

Тема 4. Методологія мови законодавства

Особливості мови закону. Поняття юридичного терміна, його основні риси. Класифікація юридичних термінів. Синоніми й омоніми в тексті нормативного акту. Синонімія юридичних термінів і правовий тезаурус. Спеціалізовані терміни в законі. Техніко-юридичні частини нормативного тексту. Вимоги до вживання юридичних термінів. Єдність юридичної термінології. Системний підхід до правової термінології. Визначення юридичних термінів (нормативні дефініції). Уніфікація й стандартизація юридичних термінів. Термінологічні еталони законодавства. Проблема підвищення інформативності законодавчого тексту.

Тема 5. Методологія тлумачення права

Поняття юридичного тлумачення. Теорії юридичного тлумачення. Способи юридичного тлумачення. Мовний спосіб тлумачення. Логічний спосіб тлумачення. Системний спосіб тлумачення. Історичний спосіб тлумачення. Функціональний спосіб тлумачення.

Тема 6. Методологія юридичної процесуальної форми

Методологічні проблеми теорії юридичного процесу. Генетичні й логічні витоки теорії юридичного процесу. Природа й зміст юридичного процесу. Основні ознаки юридичного процесу. Основні види юридичного процесу. Особливість правотворчого, правозастосовного, контрольного процесу. Процесуальна форма як наукова конструкція. Об'єкт юридичного процесу. Поняття процесуального провадження, його склад. Процесуальні правовідносини, їх основні елементи. Процесуальне доказування. Предмет, способи збирання і закріплення доказів. Процесуальні документи: функції, зміст, основні види. Поняття й основні види стадій юридичного процесу. Поняття процесуального режиму, його склад. Основні структурні елементи процесуального режиму.

Тема 7. Істинність норм права

Методологія необхідності застосування категорії «істинність» до норм права. Поняття істинності норм права. Взаємозв'язок істинності та соціальної цінності норм права. Істинність та ефективність норм права. Істинність та справедливість норм права. Юридична практика як критерій істинності норм права.

Тема 8. Традиції, новації, наступність у праві

Традиції в праві і правова спадщина. Західна традиція права. Старий Завіт, Новий Завіт і право. Правова культура і правова акультурація. Динаміка правової культури. Загальноправовий розвиток і збереження національної правової культури. Поняття наступності у праві. Наступність у праві.

Тема 9. Ціннісний вимір права

Теорія цінностей і право. Правова аксіологія і правові цінності. Категорії «оцінки», «норми» і право. Цінності в праві. Право як цінність. Інструментальна цінність права. Власна цінність права. Соціальна цінність права. Особистісна цінність права. Правовий нігілізм, правовий ідеалізм як оцінне ставлення особи до права.

Тема 10. Соціологічний вимір права

Соціально-юридичний механізм регулювання суспільних відносин. Правова соціалізація особи. Соціологічне забезпечення правотворчості. Соціологія правозастосування. Юридична конфліктологія. Право як інструмент соціального контролю. Методологія юридичного прогнозування. Ефективність норм права, правосвідомість і методологія їх дослідження. Методологія соціально-юридичного дослідження.

Тема 11. Системний підхід до права

Системність права. Норма права як системне утворення. Система права: поняття, структура. Матеріальне і процесуальне право, їх співвідношення. Особливість процесуальних норм права. Публічне і приватне право. Система права і система законодавства, їх співвідношення. Способи систематизації законодавства. Співвідношення національного і міжнародного права. Способи вирішення юридичних колізій. Поняття правової системи, її структура. Система права і правова система, їх співвідношення. Види основних правових систем сучасності

Тема 12. Право як інструмент управління

Поняття соціального і державного управління. Правове регулювання і управління. Взаємозв'язок права і управління. Право і організація управління. Співвідношення правової форми і змісту регульованих відносин. Стимули і обмеження в праві. Правовий режим.

Тема 13. Право і політика. Правова політика

Політика: поняття, види. Політика держави. Політика народу. Право і політика. Правова політика. Види правової політики. Співвідношення права, політики, економіки. Правове регулювання економіки.

Тема 14. Право та інтереси

Соціальна природа інтересу. Зв'язок права та інтересів. Право та інтереси особи. Правове забезпечення інтересів особи, його рівні. Зв'язок інтересів особи з категоріями «права людини», «суб'єктивні права», «законні інтереси». Поняття «права людини», «суб'єктивні права», «законні інтереси», їх співвідношення.

Тема 15. Право і закон

Співвідношення права та закону. Правовий закон: поняття, ознаки. Цінність розрізнення права та закону. Недоліки ототожнення права і закону. Критерії розмежування «правового закону» і «неправового закону». Значення розрізнення права та закону (теоретичне, практичне).

4. Структура навчальної дисципліни

4.1.1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (денна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни					
	Всього	з них:				
		лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота
Семестр № 1						
Тема № 1. Методологічні підходи дослідження правової реальності. Методологія права як наука та навчальна дисципліна.	6	2	2	-	-	4
Тема № 2. Методологічні основи формування понятійного апарату юридичної науки.	6	-	2	-	-	4
Тема № 3. Юридична наука у ХХІ: проблеми, тенденції.	6		-	-	-	6
Тема № 4. Право як соціальний регулятор: методологічні проблеми	6	2	2	-	-	4
Тема № 5. Тлумачення права: методологічні проблеми.	6	2	-	-	-	4
Тема № 6. Правотворчість: методологічні проблеми.	6	2	-	-	-	4
Тема № 7. Правова політика: методологічні проблеми.	6		-	-	-	4
Тема № 8. Юридична відповідальність: проблеми методології.	6	2	2	-	-	4
Тема № 9. Методологія юридичної процесуальної форми	6		2	-	-	6
Всього за семестр № 1:				-	-	
Всього за весь термін навчання:		10	10	-	-	40

4.1.2. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (заочна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни					
	Всього	з них:				
		лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота
Семестр № 1						
Тема № 1. Методологічні підходи дослідження правової реальності. Методологія права як наука та навчальна дисципліна.	6	2	-	-	-	4
Тема № 2. Методологічні основи формування понятійного апарату юридичної науки	6	-	-	-	-	6
Тема № 3. Методологія визначення витоків, поняття та сутності права	6	-	-	-	-	6
Тема № 4. Реалізація права: методологічні проблеми.	6	-	2	-	-	6
Тема № 5. Тлумачення права: методологічні проблеми.	6	2	-	-	-	6
Тема № 6. Методологічні аспекти процесу реалізації та тлумачення права	6	-	-	-	-	6
Тема № 7. Методологія механізму правового регулювання у правовій системі України	6	-	-	-	-	6
Тема № 8. Методологія юридичної процесуальної форми.	6	-	2	-	-	6
Всього за семестр № 1:				-	-	
Всього за весь термін навчання:		4	4	-	-	52

4.1.3. Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

Перелік питань до тем навчальної дисципліни		Література:
Тема № 1 Методологічні підходи дослідження правової реальності.		3, с.10-53; 4., с. 3-9; 5, с.4-30; 6, с.5-22; 8, с.5-37; 9, с.6-39; 11, с.5-63;
	1. Еволюція юридичного (правового) позитивізму теорії природного права. 2. Об'єктивізм, суб'єктивізм та інтерсуб'єктивність – методологічні моделі сучасного правознавства.	
Тема № 2 Методологічні основи формування понятійного апарату юридичної науки.		2, с.28-86; 3, с.167-239; 4, с.22-27; 8, с.38-98
	1. Методологія формування нових понять та категорій. 2. Правові поняття та правові категорії як наукові абстракції. 3. Нетипові нормативні приписи. 4. Правові презумпції та фікції.	
Тема №3 Методологія визначення витоків, поняття та сутності права.		4, с. 17-22, 28-33; 7, с.23-47.
	1. Юридичне (об'єктивне та суб'єктивне) право. 2. Властивості права. 3. Сутність права. 4. Правова аксіологія та цінність права. 5. Традиції у праві. Західна традиція права.	
Тема № 4. Методологічні основи дослідження юридичних джерел права.		4, с.22-27; 5, с.51-62
	1. Змістовні та формальні ознаки джерел права. 2. Правовий звичай і правовий прецедент. 3. Правова доктрина. Загальні принципи права. 4. Нормативно-правові договори та їх класифікація.	
Тема №5. Методологія правотворчості та законодавчої техніки.		2, с.87-111; 7, с.202-306; 7, с.324-374; 8, с.99-134; 19, с.7-28.
	1. Проблеми визначення поняття правотворчості: ознаки, функції, принципи. 2. Стадії та функції правотворчого процесу. 3. Види та форми правотворчості. 4. Нормотворчість судових органів: юридична практика та перспективи. 5. Юридична техніка та юридична термінологія. 6. Методологія удосконалення правотворчості в сучасній Україні.	
Тема №6. Методологічні аспекти процесу реалізації та тлумачення права.		3, с.54-93; 11, с.66-75; 12, с.73-84; 24, с.59-72.
	1. Методологічні підходи до визначення форм реалізації права. 2. Застосування права: поняття, характерні ознаки та стадії. 3. Засади та принципи застосування права. Акти застосування права. 4. Прогалини в законодавстві та способи їх подолання. 5. Методологічні витoki юридичного тлумачення. 6. Система способів тлумачення законодавства. 7. Види тлумачення.	

	Тема № 7 Методологія механізму правового регулювання у правовій системі України.		8, с.416-494; 9, с.159-187; 17, с.185-198;20, с.217-287.
	1. Поняття та структура механізму правового регулювання. 2. Правові відносини. Проблеми складу. 3. Стадії процесу правового регулювання. 4. Система та ознаки правових засобів у механізмі правового регулювання. 5. Сфера і межі правового регулювання. 6. Правові форми діяльності держави (загальна характеристика).		
	Тема № 8 Методологія юридичної процесуальної форми.		1, с. 17-24, 66-103, 108-118, 127-137; 5, с. 130-148.
	1. Природа, зміст, ознаки, види юридичного процесу. 2. Процесуальна форма як наукова конструкція. 3. Поняття процесуального провадження, його склад. 4. Особливості процесуальних правовідносин. 5. Процесуальне доказування. Предмет, способи збирання і закріплення доказів. 6. Процесуальні документи: функції, зміст, основні види. 7. Поняття й основні види стадій юридичного процесу.		

5. Індивідуальні завдання

5.1.1.Теми наукових робіт

1. Поняття юридичної науки та її структура.
2. Функції юридичної науки.
3. Зміст та структура юридичної науки.
4. Юриспруденція як система юридичних наук.
5. Об'єкт та предмет юриспруденції.
6. Поняття та зміст світогляду, типу юридичного наукового мислення, юридичної наукової парадигми.
7. Методологічні підходи юриспруденції.
8. Методи юриспруденції: види та зміст.
9. Історичне та логічне в праві.
10. Конкретне та абстрактне в праві.
11. Явище та сутність у праві.
12. Законодавча техніка.
13. Правила законодавчої стилістики.
14. Правила законодавчої логіки.
15. Юридична термінологія . Особливості мови закону.
16. Поняття юридичного терміна, його основні риси. Класифікація юридичних термінів
17. Особливості мови закону.
18. Поняття юридичного тлумачення.

19. Теорії юридичного тлумачення.
20. Способи юридичного тлумачення.
21. Традиції в праві і правова спадщина.
22. Динаміка правової культури. Способи (прийоми) викладення норм права.
23. Способи систематизації законодавства.
24. Особливості мови закону.
25. Класифікація юридичних термінів.
26. Техніко-юридичні частини нормативного тексту.
27. Особливість юридичного тлумачення.
28. Загальноправовий розвиток і збереження національної правової культури.
29. Поняття наступності у праві.
30. Теорія цінностей і право.
31. Правова аксіологія і правові цінності. Категорії «оцінки», «норми» і право.
32. Правовий нігілізм, правовий ідеалізм як оцінне ставлення особи до права.
33. Системність права.
34. Норма права як системне утворення.
35. Система права: поняття, структура.
36. Матеріальне і процесуальне право, їх співвідношення.
37. Політика: поняття, види.
38. Соціальна природа інтересу. Зв'язок права та інтересів.
39. Зв'язок інтересів особи з категоріями «права людини», «суб'єктивні права», «законні інтереси».
40. Співвідношення права та закону.
41. Правовий закон: поняття, ознаки.
42. Цінність розрізнення права та закону.
43. Недоліки ототожнення права і закону.
44. Критерії розмежування «правового закону» і «неправового закону».
45. Значення розрізнення права та закону (теоретичне, практичне).

6. Методи навчання

У навчальному процесі поєднуються традиційні методи викладання у вищій школі (проблемний, евристичний, репродуктивний), прийоми та форми викладання (лекція, семінарське заняття) з новими, що передбачають використання активних форм навчання (тестів різного рівня складності), різнопланової науково-дослідної роботи студентів під безпосереднім керівництвом викладача.

Поточний контроль засвоєння знань студентами здійснюється на кожному практичному занятті у формі усного опитування, тестування, заслуховування реферативних повідомлень, використання інших інтерактивних методів.

На *лекціях* відбувається формування фундаментальних, основоположних понять юридичної деонтології, ознайомлення з нормативно-правовою базою.

На *семінарських* заняттях відбувається контроль якості засвоєного навчального матеріалу, а також відпрацювання практичних вмінь.

Формою семінарських занять можуть бути колоквіуми (заняття, що проходять у вигляді опитування всіх студентів групи за темою семінарського заняття викладачем), виконання контрольних письмових робіт, що виконуються на протязі заняття. Крім того, семінари відбуваються у формі заслуховування та обговорення (дискусії) окремих питань чи доповідей студентів. Водночас ця форма аудиторного заняття використовується викладачем для більш детального розгляду окремих тем та категорій курсу. Це дає можливість, також, перевірити повноту засвоєння матеріалу, виявити недоліки, сприяти формуванню знань на проблемному рівні.

Підготовка до семінарського заняття відображається студентом у «робочому зошиті». В цитатній, тезовій, схематичній та інших формах фіксується результат роботи з рекомендованою літературою по темі семінарського заняття. Такі матеріали використовуються для відповіді на аудиторних заняттях, а також для усної доповіді по окремій тематиці і обов'язково при відпрацюванні пропущених занять.

У обов'язковому порядку студенти спираються у підготовці на рекомендовану методичними посібниками і настановами викладачів літературу: підручники, навчальні посібники, монографії, наукові статті у періодичних виданнях. Особливо важливі нормативно-правові акти, що стосуються питань теми семінарського заняття.

Завдання, які виконуються безпосередньо на практичному занятті в усній чи письмовій формі, з розподілом чи без розподілу на варіанти на розсуд викладача, проводяться з використанням інтерактивних методик (аналіз правових ситуацій, робота в малих групах, послідовне обґрунтування, правнича промова, незакінчене речення, стоп-кадр, та ін.). Крім того, практичні заняття відбуваються у формі заслуховування та обговорення (дискусії) окремих питань теми чи доповідей студентів для більш детального та повного засвоєння матеріалу, що має практичне значення.

Основними вимогами до виступу на практичному занятті є: високий науково-теоретичний рівень виступу; глибоке і всебічне розкриття змісту питання; органічний зв'язок теоретичного матеріалу з практичними питаннями; логічно злагоджений та аргументований виклад матеріалу; вміння робити обґрунтовані висновки.

В кінці заняття викладач підводить підсумки, оцінює виступи студентів, визначає завдання на наступні заняття.

Крім того, враховуються творчий підхід до розкриття питань, активність на занятті, доказовість та переконливість, методика викладення матеріалу, зв'язок його з практикою.

7. Перелік питань та завдань, що виносяться на підсумковий контроль

1. Поняття юридичної науки, її структура, функції.
2. Юриспруденція як система юридичних наук.
3. Об'єкт та предмет юриспруденції.
4. Поняття методології наукового дослідження.
5. Методологія юриспруденції.
6. Явище і сутність у праві.
7. Зміст і форма в праві.
8. Структура й елементи в праві.
9. Системність, систематизація і право.
10. Законодавча техніка.
11. Правові презумпції.
12. Правові фікції.
13. Юридичні конструкції.
14. Способи (прийоми) викладення норм права.
15. Способи систематизації законодавства.
16. Особливості мови закону.
17. Класифікація юридичних термінів.
18. Техніко-юридичні частини нормативного тексту.
19. Особливість юридичного тлумачення.
20. Теорії юридичного тлумачення.
21. Методологія юридичного тлумачення.
22. Юридичний процес: поняття, основні ознаки, види.
23. Особливість правотворчого, правозастосовного, контрольного процесу.
Процесуальна форма.
24. Об'єкт юридичного процесу.
25. Процесуальне доказування.
26. Процесуальні документи.
27. Поняття, основні види стадій юридичного процесу.
28. Методологія необхідності застосування категорії «істинність» до норм права. Поняття істинності норм права.
29. Традиції в праві і правова спадщина.
30. Західна традиція права.
31. Старий Завіт, Новий Завіт і право.
32. Правова культура і правова акультурація.
33. Динаміка правової культури.
34. Наступність у праві.
35. Теорія цінностей і право.
36. Цінності в праві.
37. Право як цінність.

38. Інструментальна цінність права.
39. Власна цінність права.
40. Соціальна цінність права.
41. Правовий нігілізм, правовий ідеалізм як оцінне ставлення особи до права.
42. Соціально-юридичний механізм регулювання суспільних відносин.
43. Правова соціалізація особи.
44. Юридична конфліктологія.
45. Право як інструмент соціального контролю.
46. Методологія юридичного прогнозування.
47. Ефективність норм права, правосвідомість і методологія їх дослідження.
Методологія соціально-юридичного дослідження.
48. Системність права.
49. Система права і система законодавства, їх співвідношення.
50. Співвідношення національного і міжнародного права.
51. Способи вирішення юридичних колізій.
52. Система права і правова система, їх співвідношення.
53. Види основних правових систем сучасності
54. Взаємозв'язок права і управління.
55. Співвідношення правової форми і змісту регульованих відносин.
56. Стимули і обмеження в праві.
57. Правовий режим.
58. Право і політика.
59. Правова політика.
60. Співвідношення права, політики, економіки.
61. Правове регулювання економіки.
62. Зв'язок права та інтересів.
63. Правове забезпечення інтересів особи, його рівні.
64. Зв'язок інтересів особи з категоріями «права людини», «суб'єктивні права», «законні інтереси».
65. Поняття «права людини», «суб'єктивні права», «законні інтереси», їх співвідношення.
66. Співвідношення права і закону.
67. Правовий закон: поняття, ознаки.
68. Цінність розрізнення права і закону.
69. Критерії розмежування «правового закону» і «неправового закону».
70. Значення розрізнення права і закону (теоретичне, практичне).

8. Критерії та засоби оцінювання результатів навчання здобувачів

Контрольні заходи включають у себе поточний та підсумковий контроль.

Поточний контроль.

До форм поточного контролю належить оцінювання:

- рівня знань під час семінарських, практичних, лабораторних занять;
- якості виконання індивідуальної та самостійної роботи.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських, практичних та лабораторних занять і має за мету перевірку засвоєння знань, умінь і навичок студентом з навчальної дисципліни.

У ході поточного контролю проводиться систематичний вимір приросту знань, їх корекція. Результати поточного контролю заносяться викладачем до журналів обліку роботи академічної групи за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Оцінки за самостійну та індивідуальну роботи виставляються в журнали обліку роботи академічної групи окремою графою за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»). Результати цієї роботи враховуються під час виставлення підсумкових оцінок.

При розрахунку успішності здобувачів вищої освіти в Університеті враховуються такі види робіт: навчальні заняття (семінарські, практичні, лабораторні тощо); самостійна та індивідуальна роботи (виконання домашніх завдань, ведення конспектів першоджерел та робочих зошитів, виконання розрахункових завдань, підготовка рефератів, наукових робіт, публікацій, розроблення спеціальних технічних пристроїв і приладів, моделей, комп'ютерних програм, виступи на наукових конференціях, семінарах та інше); контрольні роботи (виконання тестів, контрольних робіт у вигляді, передбаченому в робочій програмі навчальної дисципліни). Вони оцінюються за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Результат навчальних занять за семестр розраховується як середньоарифметичне значення з усіх виставлених оцінок під час навчальних занять протягом семестру та виставляється викладачем в журналі обліку роботи академічної групи окремою графою.

Результат самостійної роботи за семестр розраховується як середньоарифметичне значення з усіх виставлених оцінок з самостійної роботи, отриманих протягом семестру та виставляється викладачем в журналі обліку роботи академічної групи окремою графою.

Курсант (студент, слухач), який отримав оцінку «незадовільно» за навчальні заняття або самостійну роботу, зобов'язаний перескласти її.

Загальна кількість балів (оцінка), отримана здобувачем за семестр перед підсумковим контролем, розраховується як середньоарифметичне значення з оцінок за навчальні заняття та самостійну роботу, та для переводу до 100-бальної системи помножується на коефіцієнт **10**.

$$\text{Загальна кількість балів (перед підсумковим контролем)} = \left(\frac{\text{Результат навчальних занять за семестр} + \text{Результат самотійної роботи за семестр}}{2} \right) * 10$$

Підсумковий контроль. Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на певному ступені вищої освіти або на окремих його завершених етапах.

Для обліку результатів підсумкового контролю використовується поточно-накопичувальна інформація, яка реєструється в журналах обліку роботи академічної групи. Результати підсумкового контролю з дисциплін відображаються у відомостях обліку успішності, залікових книжках студентів, **Присутність студентів на проведенні підсумкового контролю (заліку, екзамену) обов'язкова.** Якщо студент не з'явився на підсумковий контроль (залік, екзамен), то науково-педагогічний працівник ставить у відомість обліку успішності відмітку «не з'явився».

Підсумковий контроль (екзамен, залік) оцінюється за національною шкалою. Для переводу результатів, набраних на підсумковому контролі (екзамені, заліку), з національної системи оцінювання в 100-бальну вводиться коефіцієнт **10**, таким чином максимальна кількість балів на підсумковому контролі (екзамені, заліку), які використовуються при розрахунку успішності студентів, слухачів, становить - **50**

Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру та балів, набраних на підсумковому контролі (екзамені, заліку).

$$\text{Підсумкові бали навчальної дисципліни} = \frac{\text{Загальна кількість балів (перед підсумковим контролем)}}{\text{підсумковим контролем}} + \frac{\text{Кількість балів за підсумковим контролем}}{\text{підсумковим контролем}}$$

Студент, слухач, який під час складання підсумкового контролю отримав оцінку «незадовільно», складає підсумковий контроль (екзамен, залік) повторно. Повторне складання підсумкового контролю (екзамену, заліку) допускається не більше двох разів з кожної навчальної дисципліни, у тому числі один раз – викладачеві, а другий – комісії, що створюється навчально-науковими інститутами (факультетами). Незадовільні оцінки виставляються тільки в відомостях обліку успішності. Студентам, які отримали не більше як дві незадовільні оцінки (нижче ніж 60 балів) з навчальної дисципліни, можуть бути встановлені різні строки ліквідації академічної заборгованості, але не пізніше як за день до фактичного початку навчальних занять у наступному семестрі. Студенти, які не ліквідували академічну заборгованість у встановлений термін, відраховуються з Університету. Особи, які одержали більше двох незадовільних оцінок (нижче ніж 60 балів) за підсумковими результатами вивчення навчальних дисциплін з урахуванням підсумкового контролю, відраховуються з Університету.

Якщо дисципліна вивчається протягом двох і більше семестрів з

семестровим контролем у формі підсумкового контролю (екзамену чи заліку), то результат вивчення дисципліни в поточному семестрі визначається як середньоарифметичне значення балів, набраних у поточному та попередньому семестрах.

$$\frac{\text{Підсумкові бали навчальної дисципліни}}{2} = \frac{\text{Підсумкові бали за поточний семестр}}{1} + \frac{\text{Підсумкові бали за попередній семестр}}{1}$$

Критерії оцінювання навчальної дисципліни (денна форма навчання)

Робота під час навчальних занять	Самостійна та індивідуальна робота	Підсумковий контроль
Отримати не менше 4 позитивних оцінок	Підготувати реферат, підготувати конспект за темою самостійної роботи, вирішити практичне завдання тощо.	Отримати за підсумковий контроль не менше 30 балів

9. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах		Оцінка за національною шкалою	Оцінка	
			Оцінка	Пояснення
12	97-100	Відмінно ("зараховано")	A	„Відмінно” – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконані в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою.
11	94-96			
10	90-93			
9	85 – 89	Добре ("зараховано")	B	„Дуже добре” – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконані , якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального , робота з двома - трьома незначними помилками.
8	80-84			
7	75 – 79		C	„Добре” – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконані , якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками , робота з декількома незначними помилками, або з однією – двома значними помилками.
6	70 – 74	Задовільно ("зараховано")	D	„Задовільно” – теоретичний зміст курсу освоєний не повністю , але прогалини не носять істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано , деякі з виконаних завдань, містять помилки , робота з трьома значними помилками.
5	65-69			
4	60 – 64		E	„Достатньо” – теоретичний зміст курсу освоєний частково , деякі практичні навички роботи не сформовані , частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконані , або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального , робота, що задовольняє мінімуму критеріїв оцінки.
3	40–59	Незадовільно („не зараховано”)	FX	„Умовно незадовільно” – теоретичний зміст курсу освоєний частково , необхідні практичні навички роботи не сформовані , більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконано , або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального ; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота, що потребує доробки
2	21–40		F	„Безумовно незадовільно” – теоретичний зміст курсу не освоєно , необхідні практичні навички роботи не сформовані , всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки , додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значимого підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки
1	1-20			

10. Рекомендована література (основна, допоміжна), інформаційні ресурси в Інтернеті

10.1. Рекомендована література

10.1.1. Основна:

1. Захарцев, С.І. Філософія і теорія права. Харків : Панов, 2015. 256 с.
2. Оборотов Ю.М., Завальнюк В.В., Овчиннікова А.П. Методологія та інноватика загальнотеоретичної юриспруденції. Одеса : Фенікс, 2019. 420 с.
3. Рабінович П. М. Філософія права [Текст] : навч. посіб. в 5-ти ч. для студ. юрид. вищих навч. закладів / П. М. Рабінович. Ч. 1-2 : Філософія права як наука. Гносеологія права. Львів : Галиц. друкар, 2014. 232 с.
4. Теорія держави і права : підручник / за заг. ред. О. М. Бандурки. Харків : Майдан, 2018. 436 с.
5. Теорія держави і права : навч. посіб. / за заг. ред. С. Л. Лисенкова, В. В. Копейчикова. Київ : Юрінком Інтер, 2017. 320 с.

10.1.2. Додаткова:

1. Актуальні проблеми теорії держави та права [Текст] : навч. посіб. / Є. В. Білозьоров, Є. О. Гіда, А. М. Завальний та ін. ; за заг. ред. Є.О. Гіди. К. : Ліпкан О.С., 2010. 260 с.
2. Балаклицький І. І. Загальнотеоретичні аспекти еволюції права в умовах глобалізації. *Часопис Київського університету права*. 2011. №3. С. 39-42.
3. Бандура О.О. Правознавство у системі наукового знання: Аксіологічно-гносеологічний підхід. К.: Київ. нац. ун-т внутр. справ, 2010. 272 с.
4. Богущька Н. Методологія осмислення соціальної відповідальності. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія : Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. Львів: НУ "Львівська політехніка", 2015. № 835. С. 208-218.
5. Братасюк М. Г. Реалізація права: доктринальний аспект. *Науковий Вісник Київського національного університету внутрішніх справ*. 2010. № 2. С. 85-95.
6. Голубовський В. Є. Правомірна поведінка: теоретико-методологічний аспект дослідження. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 1. С. 68-72.
7. Гончаров В. Методологія тлумачення юридичних норм у світлі граматології. *Вісник Академії правових наук України*. 2010. № 1. С. 257-267.
8. Гордимов А. В. Доктринальне тлумачення в контексті гуманізації правових систем сучасності. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 4. С. 41-45.
9. Градова В. Г. Розвиток ідеї верховенства права в правовому розвитку сучасної України. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 4. С. 50-53.
10. Дудаш Т. Особливості аргументування рішень Європейського суду з прав людини (до характеристики методологічних підходів). *Право України*. 2017. № 4. С.86-96.

11. Задорожня Г. В., Задорожний Ю. А. Гарантії забезпечення соціального захисту прав людини. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 3. С. 100-104.
12. Захаркевич Т. С. Формування правової поведінки в контексті побудови в Україні правової держави. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 3. С. 41-44.
13. Зінченко В. М. Законність, права людини та правоохоронна діяльність. *Часопис Київського університету права*. 2011. № 3. С. 55-58.
14. Каленіченко Л.І. Загальнотеоретична характеристика підстав юридичної відповідальності. *Право і безпека*. 2016. № 4 (63). С. 20–24.
15. Каленіченко Л.І. Юридична відповідальність як форма державно-правового примусу : монографія. Харків: Вид-во «НТМТ», 2017. 348 с.
16. Кельман М.С. Методології правознавства: осмислення розмаїття правової проблематики. *Актуальні проблеми держави і права*. 2012. Вип.67. С.132-139.
17. Кельман М. Методологія правознавства як світ організованих форм мислення та діяльності дослідника. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія : Юридичні науки*. 2017. № 861. С. 61-68.
18. Кельман М. Методологія сучасного правознавства: становлення та основні напрями розвитку. *Психологія і суспільство*. 2015. №4. С.33-46.
19. Кельман М.С. Теорітико-методологічні підходи до аналізу співвідношення громадянського суспільства та держави. *Право України*. 2010. №6. С.93-101.
20. Кельман М.С. Юридична наука: проблеми методології. Тернопіль: Тернограф, 2011. 492 с.
21. Коломоєць О. В. Функції держав у сучасному державознавстві: теоретичні проблеми. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Юриспруденція»*. 2013. Вип. № 1. С. 41-44.
22. Костицький М.В. Натурфілософія чи матеріалістична діалектика (до питання про методологію юриспруденції). *Філософські, методологічні й психологічні проблеми права*. К.: КНУВС, 2010. С. 3-6.
23. Луцький Р. П. Ієрархічність правових джерел (нормативних актів) як відображення буття позитивного права. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 2. С. 18-21.
24. Макеева О. М. Правова культура як елемент правової системи. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 4. С. 64-67.
25. Максимов С.І. Класична і неklasична моделі осмислення правової реальності. *Право України*. 2014. №1. С.61-68.
26. Мохонько А. В. Право та політика як регулятори суспільних відносин. *Часопис Київського університету права*. 2011. № 1. С. 59-62.
27. Мочульська М. Основні типи сучасного розуміння правової доктрини. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2012. Вип. 56. С. 44-52.
28. Николина К. В. Теоретичний аналіз співвідношення процедурних та матеріальних норм права. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 1. С. 40-43.

29. Німецька методика права : навчальний посібник / Е. Соколов, С. Роснер, Р. Мельник. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2019. 136 с.
30. Оборотов Ю.М., Завальнюк В.В., Дудченко В.В. Креативність загальнотеоретичної юриспруденції. Одеса: Фенікс, 2015. 488 с.
31. Оніщук М. В. Система стримувань і противаг в українській моделі організації влади: проблеми і шляхи вдосконалення. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 3. С. 91-95.
32. Ортинський В. Право інтеграції - перспективний напрям розвитку юридичної науки. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія : Юридичні науки*. 2016. № 845. С. 4-12.
33. Осауленко О. І. Місце правозастосовних актів у системі правових актів. *Держава і право*. 2010. Вип. 49. С. 16-21.
34. Панов М.І. Проблеми методології науки кримінального права : вибр. наук. пр. / [уклад.: Г. М. Анісімов, В. В. Гальцова ; передм. О. В. Петришина, В. І. Борисова]. Харків : Право, 2018. 472 с.
35. Петражицький Л.Й. Нариси з філософії права. Київ: Дакор, 2020. 148 с.
36. Петришин О. Проблеми соціалізації правової науки. *Право України*. 2010. №4. С. 133-142.
37. Петришин О. Соціально-юридична природа права. *Право України*. 2012. №1-2. С. 15-29.
38. Томаш Л. В. Громадянське суспільство як система забезпечення життєдіяльності політичної, економічної, соціальної та духовної сфер. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 2. С. 366-371.
39. Філософські, методологічні й психологічні проблеми права: тези доп. III Всеукр. наук.-теорет. конф. (Київ, 23 квіт. 2010 р.) / ред. кол.: В.В. Коваленко, М.В. Костицький, О.М. Джужа та ін. К.: Київ. нац. ун-т внутр. справ, 2010. 260 с.
40. Шилінгов В. С. Поділ права на приватне та публічне як фундаментальна засада правової системи демократичного суспільства. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 1. С. 48-51.
41. Юровська В.В. Методи адміністративного права: питання теорії та практики. Запоріжжя: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 344 с.
42. Ющик О. Про необхідність пізнання сутності та визначення поняття права. *Право України*. 2010. № 4. С. 106-114.